

על איש-הרוח – יטען יגאל עילם בדבריו (בגליון זה) "לתלוש את עצמו מתוך המערכת" החברתית-פוליטית הקיימת ולצעוק את ה"לא" הנון-קונפורמיסטי שלו באומץ ובקריש-גלי, ובמוסף ספרותי שבאחד מעתוני הערב של-לא-מכבר, קראנו את שורותיו הכאובות של נתן זך על שהביטוי "יפה-נפש", בהתייחסו לאנשים של רוח, הפך בימינו לבעל טעם לוואי אירוני.

והנה, דווקא משום דבריהם של אלה, מוזרה כה שתיקתו והחבאותו אל הכלים כביכול, של הקהל אותו הם אמורים לייצג. לאחרונה, כאשר סוקל אותו היום-יום בפרשות ציבוריות מבישות ואזרחים ממיגזרים מקצועיים שונים, מתארגנים התארגנות של "נגד", בולטים ביניהם בחסרונם המתמיה שני "גופים" – "אנשי-הרוח" והנוער. (וייתכן מאד שאין מקורות בצמידותם החסרה). תוך דפדוף מהיר במוספים של התקופה האחרונה, ניכר במפורש שלא אדישות עקרונית ועייפות עקרונית שיתקה את מצפונם ואת כושר דיבורם של אלה, שכן כאשר הם נוגעת הרעה – תאורטית או מעשית, נזעקים הם בקולניות רגושה ובוכחנות מפולפלת. אלא שעניינם של נפשי-ה ומצפון רוח (עד כמה שזכורים כלנו מגירסא דינקותא), אינם בתועלת אגוצנטרית – משום סוג. על-כן השאלה הנשאלת עכשו, לדעתי, אינה של כיוון – הצטרפות או פרישה; אלא של מיקום וקיום עקרוני – האם והיכן מסתתרת אותה רוח בה מדובר, ו"אנשי-הרוח" האמורים לחלוטת את מלחמתה – היכן הם, והאם בכלל! ■

ע"ע

מערבית לעברית, מעברית לערבית

התרגום מן הספרות הערבית היה אחת המשימות ש"עתון 77" נטל על עצמו מאז היווסדו. קוראי כתב-העת נוכחו ודאי לדעת שמשך ארבע שנות קיומו, עמד במשימה זאת והגיש תרגומי שירה ופרוזה מערבית לעברית, בצד סקירת ומאמרים על הנעשה בשדה היצירה הערבית: המערכת ניסתה גם לטפח קשרים עם הסופרים הערביים בארץ ולעשות למען תרגומים מקבילים מהספרות העברית לערבית. בעניין זה אמנם לא הושגו עדיין תוצאות משיביות-רצון, אך אנו תקווה שעורכי הבטאונים הספרותיים בערבית יתגברו על הקשיים ויירתמו למפעל, שעשוי להוסיף יותר מהרבה מלות-סרק להבנה ולשיתוף-פעולה בין אנשי-היצירה מקרב שני העמים.

ועוד אנו מקווים שהתרגום מלשון ללשון לא יהיה חד-סטרי גם במישור האזורי. היחסים המתפתחים בין ישראל ומצרים מספקים לנו טעם לציפייה, שכתבי-העת הספרותיים בארץ השכנה יתנו דעתם לכך שאין כמו הספרות אמצעי להיכרות ולהבנה בין העמים. אנו פונים אליהם בקריאה לפתוח את שעריהם לפני היצירה העברית. מצידנו – מוכנים אנו להיענות לכל יוזמה לשיתוף-פעולה שתופנה אלינו. ■

ב"ש

טור עתון 77 ← 14

המלצת "עתון 77"

- אדם לעמל, מבחר שירים, עורכים: יעקב בסר, שלמה טנאי הוצ' עס-עובד – תרבות וחינוך, 1981.
- אבות ישרון: שער כניסה שער יציאה. ספרי סימן קריאה הקיבוץ המאוחד, 1980.
- גיפרי ציפור: סיפורי קנטרברי; עס-עובד, 1980.
- יעקב ברונובסקי: מקורות הידיעה והדמיון. עם עובד, אפקים, 1980.
- א.מ. פורסטר: כוונות טובות. מאנגלית: מאיר ויזלטיר. כתר, 1980.
- רות אלמוג: את הזר והאויב. ספרית פועלים, 1980.
- רוני סומק: סולו מסדה. הספריה הקטנה לשירה בעריכת אמיר גלבע, 1980.
- נורית גרץ: עמוס עוז. מונוגרפיה. ספרית פועלים, 1980.
- ע. הלל: דברי; שירים; הקבוץ המאוחד, 1980.
- ד.ה. לורנס: נשים אוהבות. מאנגלית: אברהם בירמן. זב"מ, 1980.
- מרים עקביא: המחיר, ספרית פועלים, 1980.
- ג'ין אפדייק: ההפיכה. מאנגלית: אהרן אמורי. זב"מ, 1980.
- פאדי צייבסקי: מצבים משתנים. ספרית פועלים, 1980.

"בעד הנגד"

גלימת הארגמן, קפלים קפלים, זורמת מכתפיו, מתניו, אחוריו. את ירכיו ושוקיו מהדקים מכנסי טריקו צבצע סגול-טורקיז. על חזהו הרחב תלויה שרשרת זהב כבדה הנושאת ספק אבן חן גדולה ספק חותם ישן בעל פני דוד בן גוריון. שני סופרים, נוצות טווס בכובעיהם, נושאים באלגנטיות השומרת על כבוד עצמי, את שולי הגלימה, ופרחי האקדמיה נשרכים אחריהם בשני טורים ארוכים – כך ראתיו בא לאולם ההסטוריה לרשת כס הרוה"ים. חלום בלהות.

ובמציאות פרס יודע בדיוק כמוני, שכוחם האלקטורלי של סופרים ואמנים קרוב לאפס. בבחירות קודמות תמכו 95% מסופרי ישראל ואמניה ב"שלי". מר פלאטו שרון רכש הרבה יותר קולות...

פרס יודע, שסופר כבול למסגרת מפלגתית, כוחו שווה לכוחו של פרומתיאוס הכבול, שאינו מסוגל למלא את תפקידו ההיסטורי, הבאת האש, האור, לסימטאות החשוכות של החברה למען יראו הכל את הנעשה בהן. תפקידו של הסופר הוא "לעמוד על שתי רגליו האחוריות ולבעוט..." (כדבר יגאל עילם בעמוד 15).

מאידך, לא כל הקלפים הם בידי המנגנון הכלי-כול. גם בידי הסופר קלף או שניים: בסמוך לכס המלכות, וזאת שיטה ישנה, ניתן להשמיע את הרעיון הנועז ביותר, והוא ישמע נורמלי ולא ידחה על הסף. חשוב, לכן שבמחנה הגדול, שיביא להפלתו של הליכוד ולטובה של תנועת העבודה לשלטון, יעמוד איש הרוח על רגליו האחוריות ויבטט, ויאיר את המקומות החשוכים.

לצערי, עלי לומר בביטחון עצוב, שגם בעתיד לא יחסרו מקומות כאלה – על הסופר להיות עם המחנה הגורם למהפך, ולהיאבק "בעד הנגד"!

יק"ב

חוזרים לעבודה

המודעות "חוזרים לעבודה" שקישטו את לוחות-המודעות של תל-אביב הכריזו כי קבוצה של סופרים ואמנים החליטו לחזור לעבודה ולארח בפומבי את יו"ר מפלגת העבודה, מר שמעון פרס.

ראוי לאחל למר פרס שיצליח במשימות הבלתי-אפשרויות שמצפות לו ולמט שלתו אם אכן יחזור המערך לשלטון, אך בינתיים קשה לשכוח את הדברים הנוקבים והנכוחים שאמר נתן זך במאמרו "בשולי האשליות" (ידיעות אחרונות, 19.12.80) על הליטות זו של סופרים ואנשי-רוח להירתם למרכבת-המערך. "האם נמצא אי-פעם הפוליטיקאי שיציע לציבור 'אנשי התרומות' שאת פניו הוא מחלה עיסקת-חבילה מעין זו: אתם תעשו כל שביכולתכם למען שובי לשלטון, ואילו אני מצדי יכון להתחייב קבל עם ועדה שאקבל עלי למלא אלה ואלה מן התביעות שאתם תובעים מאיתי בשם אותם ערכים אשר אני, בפנותי אליכם, מכיר בזכותכם לדבר בשמם! לא. סופרים ואנשי-תרומות במצפון ובמילים נאות הם נקנים. כלומר, חנים איך-כסף. שלא עסקנים, גבאים, סוכנים ליחסי-ציבור או בעלי מועדוני איגורף והתגוששות."

אכן, מי שמבקש תמיכתם של סופרים ואנשי-רוח חייב לדעת כי רק הפתאים שבהם מסתפקים בכבוד הארבע-שנתי של כוהני "בכל זאת מערך", ששולחים לו ברכתם מעל מסכי-הטלוויזיה ומודעות-העיתונים ערב הבחירות. האחרים שע"י ניהם בראשם, ראוי להם להציג שתי תביעות-יסוד לתמיכתם:

האחת, והיא חברתית-מוסרית במהותה, שואלת: מה עמדתה של כל מפלגה בשאלות הגדולות כגון – המשך השליטה הישראלית על מליון וחצי ערבים, המשחיתה את דמותה המוסרית של ישראל; מארת ההתנחלויות ביהודה ובשומרון; סיפוח הגולן והגדה; הכניעה המבישה לסחטנות הדתית; היעדר פול-ראליזם דתי ליהודי-ישראל; חלוקה צודקת יותר של הנטל הכלכלי; החזרת האמון במטבע הישראלית. נסתפק באלה בלבד.

והתביעה השנייה, והיא ייחודית יותר – האם תממשו הלכה-למעשה את חוק הספריות הציבוריות, למשל? האם תחוקקו סוף-סוף את חוק זכויות-היוצרים בכנסת הבאה? האם תפקיעו את ייצוגה הכושל והמסלף של התרבות העברית בעולם מידי מוסדות הסוכנות היהודית ותעבירוהו למקומו הטבעי, בכלל מדינה נורמאלית – למשרד חדש שיוקם, משרד התרבות; והאם תקימו, בכלל, משרד מיוחד זה שידאג לשיגשוגה של התרבות והשפה העברית?

זאת ועוד, האם יש בדעתכם להבטיח אי-פעם את מעמדם הרעוע של הספר והסופר העברי המקורי, אשר האינפלציה האמירה את הוצאותיהם ושחקה כליל את תמלוגיהם, שהיו גם קודם לכן דלים ומגוחכים?

אנחנו כולנו יחד חצי-מעברה. מי שלאור דרישותינו סבור עדיין כי כדאי לקנותנו – בבקשה. אנחנו עומדים למכירה. אבל, כאמור – בעיסקת-חבילה! – מילוי כל תביעותינו המוסריות-חברתיות והמקצועיות-תרבותיות גם יחד. ■

אב"ע

"יום סרט" לפרסים!

בפרס טשרניחובסקי לתרגום, מטעם עיריית תל-אביב, זכו ארבעה (!) מתרגמים; וסכמו, 3000 שקל, חולק בין ארבעתם – 750 שקל למתרגם! סכום השווה בערך לזה המשולם למתרגם-מעולה עבור גליון-דפוס אחד! אהרן אמיר, אחד ממקבלי ה"פרס", החזיר, ובצדק, את הסכום המגוחך – לידי נותניו.

יש לומר בפירוש – אין ערך כיום לכל השמות הנכבדים המקשטים את פרסי-הספרות בישראל. האינפלציה שחקה כליל את סכומיהם, כולל את פרס היצירה מטעם ראש-הממשלה שאינו מאפשר כיום שנת יצירה אלא ארבעה חודשים בקושי, אחד מדי רבע שנה, על פי קצב הענקתו. הגוף שיקום היום ויקבע פרסים ספרותיים חדשים בסדר גודל של שלושים עד ארבעים אלף שקלים לפרס, וללא אפשרות לפצלו – ייהפך בבת-אחת למעניק "פרס גונקור" העברי! – ואז אולי תיפסק גם התופעה המעציבה שסופרים רציניים אינם מגישים את מועמדותם לפרסים וזאת, לא פעם, משום שמחיר ארבעה עותקים כפול עשרה סופרים שיגישו כל אחד כנדרש את מועמדותו – ועלה ברוב המקרים על סכום הפרס כולו! אכן, יותר טוב להשקיע ב"טוטו".

בדיחת המאתיים

עם הכללת מאתיים ספרים עבריים ברשימת הקריאה המומלצת של תוכנית הספרות בבתי-הספר התיכוניים בארץ קמו ויכוחים לא מעט באשר ל"כיבודים" – מי נכלל בתוכנית ומי לא. איש מכל אנשי ה"ספרות" לא שאל עצמו שאלה פשוטה – האם מאתיים ספרים אלה, ואחרים, אכן זמינים לקורא העברי? משיחות עם מורים לספרות, ובייחוד במקומות מרוחקים, מתברר שהמצב הוא כך: חלק ניכר מן הספרים המומלצים אצל, בין בחנויות ובין גם בהוצאות עצמן, ואין להשיגם. ובאשר לאותם ספרים שניתן לקנותם – רכישת חמישה ספרים לשנה בממוצע על ידי כל תלמיד פירושה תוספת של קרוב למאתיים שקל על ההוצאות הגבוהות בלאו-הכי לספרי-לימוד. קניית עשרים-שלושים עותקים מחמישה ספרים בלבד מתוך רשימת המאתיים, על ידי בית-הספר עצמו, פירושה הוצאה של כארבעים אלף שקל במחירי חודש זה. אם נוסיף לכך את העובדה שלא כל מורה באותו בית-ספר בוחר ללמד את אותן יצירות – יתברר שהאפשרות שבתי-הספר ירכשו את העותקים לספריותיהם היא דמיונית ביותר. מה קורה בינתיים בשטח? המורים מלמדים את הספרים המצויים בעין, או מצלמים מתוך ספרים, והתוכנית ברובה נותרת ריקה מתוכן.

אלו משרד-החינוך היה פועל גם כמשרד-תרבות (שלא היום, כשהתרבות היא סרח-עודף לו) – היה שוקד על קיום חוק הספריות הציבוריות, ודואג גם להקמת ספריה מרכזית להשאלת עותקי-הספרים, המומלצים בתוכנית, לכל בתי-הספר בארץ על פי תיכנון הלוקח בחשבון מראש את משאלותיו של כל מורה ומורה באשר לספרים שאותם ילמד בשנה הקרובה. מפעל כזה היה מעניק גם דחיפה עצומה למו"לות של הספר העברי המקורי.

אלו, טור זה לא זכה עדיין לתשובה ממשרד-החינוך גם על נושאים קודמים שהעלה, כגון שדרוש לתרבות שר. האם מישהו שם מקדיש בכלל מחשבה לנושאים אלה?

אבי"ע